

Спеціалізованій вченій раді
Д 79.051.04
Чернігівського національного
технологічного університету
м. Чернігів, вул. Шевченка, 95

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Сафонова Юрія Миколайовича на дисертаційну роботу
Пінчук Аліни Олександрівни на тему:
«СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ»,**

**подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

Актуальність теми дисертації

На сьогодні надзвичайно гостро в економічній науці актуалізується питання забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Сучасні тенденції сільського господарства характеризуються високою складністю, невизначеністю та динамічністю зовнішнього середовища. У зв'язку із цим виникає необхідність постійного моніторингу фінансово-економічного стану сільського господарства з метою своєчасного виявлення кризових явищ, які можуть призвести до дестабілізації економіки України. Регулювання розвитку сільського господарства як складова економічної політики держави повинна забезпечити всеохоплюючу модернізацію аграрного сектора України, у т.ч. виведення застарілих потужностей та впровадження у виробництво нових технологій, зниження енергоємності виробництва, створення високотехнологічних галузей. Непослідовність державної політики та недостатність фінансування значно обмежують можливості господарюючих суб'єктів для їх інноваційно-інвестиційного розвитку. Дієві механізми поєднання та узгодження інтересів та зусиль учасників інноваційно-інвестиційних процесів забезпечать сталий розвиток економіки, заснованої на

нових знаннях. Набуває стрімкої актуальності через інвестування в інноваційні продукти та високі технології у сільське господарство. Переваги інноваційного чинника у забезпеченні сталого розвитку сільського господарства сьогодні є очевидним, а його вплив на виробництво – радикальним і комплексним.

Наявні у науковій літературі результати досліджень, у яких викладено окремі методи, механізми й інструменти забезпечення сталого розвитку сільського господарства, не завжди враховують галузеві особливості. Виникає доцільність проведення поглиблених досліджень проблем впровадження інституційного підходу методологічних і теоретичних передумов регулювання стратегічного забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах цифровізації економіки країни, його організаційно-економічних засад, відповідних методів та механізмів. Це обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи.

Поставлена мета відповідає темі дисертаційної роботи. Досягнення окресленої мети розкривається у комплексі задач, де головна увага дисертантом зосереджується на дослідженні питань, пов'язаних із теоретичним узагальненням сутності механізму забезпечення сталого розвитку сільського господарства, його складових, особливостей розробки практичних рекомендацій з удосконалення механізму державної підтримки аграрного сільського господарства в Україні. Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій. Пропоновані методичні підходи є коректними та такими, що дозволяють проводити конкретні розрахунки.

Із вищезазначеного зрозуміло, що дисертаційна робота Пінчук Аліни Олександрівни виконана на актуальну тему, висвітлення якої є своєчасним та обґрунтовує новий підхід до вирішення наукової задачі, що виявляється у розробці нових методологічних підходів та науково-практичних рекомендацій щодо розвитку економіки України.

Загальна оцінка роботи, ступінь обґрунтованості наукових положень,

висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і повнота викладу в публікаціях

Дисертаційна робота А.О. Пінчук складається з вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Логічна структура побудови змісту дисертаційної роботи засвідчує високий професійний рівень дисертанта. Матеріал викладено послідовно і відповідно до завдань та структури дисертації. Повний обсяг основного тексту дисертації становить 374 сторінки, а список використаних джерел налічує 370 позицій.

Вибір методологічних підходів зумовлений завданням всебічного аналізу сучасного стану розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України та необхідністю виокремлення особливостей даного процесу. Уміння застосувати теоретико-методичну підготовку для вирішення фундаментальних та прикладних питань дослідження підтверджується здійсненим дисертантом моделюванням запропонованих заходів для забезпечення сталого розвитку сільського господарства у рамках комплексної оцінки відповідних показників.

Варто відзначити, що автором було опрацьовано велику кількість зарубіжних та вітчизняних інформаційних джерел у напрямку регулювання аграрного сектору; наукові праці з проблематики розвитку інноваційно-інвестиційних процесів; спеціалізовані галузеві періодичні видання; аналітичні та статистичні дослідження; статистична інформація та публікації міжнародних організацій та інше.

Результати, отримані у процесі дослідження, знайшли відображення у 40 наукових працях, у тому числі 1 одноосібній монографії обсягом 16,4 друк. арк., 1 колективна монографія обсягом 0,8 друк. арк.; 22 статті в наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних – 12,6 друк. арк.; 17 публікацій – у інших виданнях апробаційного характеру – 2,2 друк. арк. Загальний обсяг публікацій становить 32 друк. арк., особисто автору належить 28,7 друк. арк. Матеріали дисертації достатньо повно представлені в публікаціях автора, а також пройшли апробацію.

Вивчення автореферату дозволяє стверджувати про його відповідність основному змісту дисертації, яка виноситься на захист.

Узагальнення, висновки і рекомендації мають як теоретично-методичне, методологічне значення, так і практичне застосування у процесі: розробки методичних підходів до комплексної оцінки рівня забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України, який на підставі когнітивного моделювання дає змогу обґрунтовано підходити до вибору заходів, спрямованих на підвищення соціальних (заробітна плата в сільському господарстві та рівень якості життя в сільській місцевості), економічних (забезпеченість продуктами харчування, ресурсоефективність виробництва, забезпеченість власними оборотними коштами та інші) та екологічних (якість атмосферного повітря і ґрунтів, площа земель, зайнятих під органічне виробництво, кількість відходів, викидів та інші) показників функціонування сільського господарства; розробки рекомендацій щодо формування та етапи реалізації стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України, яка передбачає об'єднання зусиль держави, суб'єктів сільського господарства, наукового сектору, громадськості та інформаційно-комунікаційних інституцій на всіх рівнях управління; налагодження процесу імплементації Blockchain-технології в механізм реалізації стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства, яким притаманні властивості трансформативності, фундаментальності й довірі у вигляді реєстрів, traceability, смартконтрактів, токенизації активів, впровадження електронних грошей тощо.

Наукове значення та новизна дисертації

Рецензована дисертація, на наш погляд, має безперечне наукове значення. Дисертаційна робота Аліни Олександрівни Пінчук становить завершене наукове дослідження, у якому проведено ґрунтовний аналіз організаційно-економічних засад стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України.

Найбільшої уваги заслуговують такі наукові результати:

1. Уперше розроблено методологічний підхід до формування стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства комплементарного типу, яка ґрунтується на положеннях синергетичної парадигми, втілюється через встановлення її цілей, завдань, змісту та передбачає налагодження взаємодії держави, суб'єктів господарювання, науки та громадськості.
2. Запропоновано новітні можливості впровадження моделі стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України, яка передбачає об'єднання зусиль держави, суб'єктів сільського господарства, наукового сектору, громадськості та інформаційно-комунікаційних інституцій на всіх рівнях управління, що дало змогу посилити наукову аргументацію пропозицій щодо розвитку сільського господарства на засадах сталості та довести необхідність відбору дієвих форм і методів діджиталізації для зазначеної стратегії.
3. Суттєво розширено науково-методичні підходи до обґрунтування потенційних можливостей забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України, які на підставі когнітивного моделювання дають змогу обґрунтовано підходити до вибору заходів.
4. Удосконалено наукові рекомендації щодо інструментів державного регулювання сталого розвитку сільського господарства, які ґрунтуються на узагальненні світового досвіду та передбачають дотримання сукупності принципів (централізація державного регулювання, комплексність, результативність та адаптація до вимог діджиталізації) та заходів (пряме фінансування, пільгове кредитування, надання податкових пільг і митні преференції).
5. Доповнено понятійно-категоріальний апарат теорії економіки та управління національним господарством у частині уточнення трактування поняття «сталий розвиток сільського господарства», який запропоновано розглядати як комплексний динамічний процес гармонійного, збалансованого й

узгодженого відтворення економічної, соціальної та екологічної складових, орієнтованих на ефективне використання наявного ресурсного й інноваційного потенціалу сільського господарства, нарощення добробуту людей на довгострокову перспективу.

6. Обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного механізму реалізації стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України.

7. Доведено до рівня практичних рекомендацій концептуальні положення щодо імплементації Blockchain-технології в механізм реалізації стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства, яким притаманні властивості трансформативності, фундаментальності й довіри у вигляді реєстрів, traceability, смартконтрактів, токенизації активів, впровадження електронних грошей тощо.

Детальний аналіз практики забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України дозволив автору зробити обґрунтовані та самостійні висновки і пропозиції.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних та методологічних положень, методичних підходів і висновків щодо удосконалення, розробки та реалізації стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України, що сприятиме закріпленню позитивних тенденцій у національній економіці.

Основні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які підлягають широкому застосуванню як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності.

Достовірність отриманих результатів засвідчують відповідні розробки Пінчук Аліни Олександрини, які мають практичне значення і знайшли своє

застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, у т.ч.: Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства; Департаменту розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства; Чернігівською обласною радою; Центром транскордонного співробітництва.

Зауваження та дискусійні положення

Відзначаючи належний рівень обґрунтування і достатню переконливість теоретичних, аналітичних і методичних положень дисертації Пінчук А.О., її цілісність та завершеність, необхідно звернути увагу на окремі недоліки при розкритті питань та дискусійні положення, наявні в роботі.

1. У п'ятому розділі автором запропоновано структурну модель розробки та прийняття стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України, яка репрезентує виокремлення науково обґрунтованих, взаємопов'язаних етапів та процедур. По-перше, головним недоліком даної інтерпретації етапів формування стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства України є відсутність у ній основних функцій державної політики в даній галузі. По-друге, у дисертаційній роботі та авторефераті бажано було описати представлену структуру стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства України та приділити їй більше уваги з точки зору умов діджиталізації, що значно посилює результати дослідження.

2. Недостатньо обґрунтованим залишається дослідження європейського досвіду забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації, оскільки запропоновані автором результати не зовсім відповідають поставленим завданням. Варто більше уваги приділити конкретним інструментам забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації у країнах ЄС та можливості адаптації позитивного досвіду в українських реаліях, адже автором запропоновано механізм реалізації стратегії забезпечення сталого розвитку сільського

господарства саме в умовах діджиталізації.

3. У п.п. 3.3 автор пропонує науково-методичний підхід до обґрунтування потенційних можливостей забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України, який на підставі когнітивного моделювання дає змогу обґрунтовано підходити до вибору заходів, спрямованих на підвищення соціальних, економічних та екологічних показників функціонування сільського господарства. У той же час не достатньо приділено уваги сучасній оцінці соціальних та екологічних показників сільського господарства та практично відсутнє обґрунтування складових інтелектуальної компоненти, за винятком деяких показників, що потребує уточнення й роз'яснення.

4. У якості елемента наукової новизни автором задекларовано удосконалення теоретичного підходу до «узгодження орієнтирів сталого розвитку сільського господарства, який, на відміну від загальноприйнятої практики, ґрунтується на використанні форсайт-методології, що дає змогу ідентифікувати можливості нарощення ефективності сільськогосподарського виробництва з позиції вирішення соціальних завдань та захисту навколишнього середовища». Натомість, на нашу думку, вказані положення у дисертації обґрунтовані недостатньо. Зокрема, не наведено чіткого тлумачення проектних превентивних методів як інструменту формування такого тріадного підходу. Окрім того, не наведено ані переліку наслідків дії комерційного, соціального та екологічного ефектів, ані конкретних вимірюваних показників.

5. Автором наведено стратегічні підходи щодо забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах цифровізації, які враховують положення концепції «зеленої економіки» у контексті налагодження процесу виробництва органічної сільськогосподарської продукції та впровадження механізму кластеризації на основі біокластерів. Однак із тексту незрозуміло – чи подані результати є авторськими, чи зроблені на основі узагальнення інших наукових праць. Викликає дискусію і зміст наведених підходів. Не зрозуміло, які саме автором вбачаються інноваційні структури та особливості їх

формування у сільському господарстві.

Проте, наведені зауваження у більшості носять дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки теоретичної і практичної цінності опонованої дисертаційної роботи. Дисертант продемонстрував гарне розуміння та відчуття актуальності проблеми. Дисертаційна робота є кваліфікованою науковою працею, виконаною автором особисто, характеризується єдністю і логікою викладення, містить науково обґрунтовані теоретичні результати і методичні положення, які мають безперечно корисну практичну значущість для ринкових трансформацій в специфічній науковій сфері і українській економіці в цілому.

Загальний висновок

Дисертація Аліни Олександрівни Пінчук за темою «Стратегія забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України» є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із удосконалення політики держави у напрямку забезпечення сталого розвитку сільського господарства України.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою і таким чином мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат є ідентичним за змістом з основними положеннями дисертації і дає повну переконливу уяву про виконану роботу.

Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, аргументовані, містять наукову новизну та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності

08.00.03 – економіка та управління національним господарством та профілю спеціалізованої вченої ради Чернігівського національного технологічного університету Міністерства освіти і науки України.

Робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук згідно пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Пінчук Аліна Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
Заслужений працівник освіти України
заступник директора
Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»



Ю.М. Сафонов



*Сафонов Ю.М. досліджує
роботу Пінчук Аліна Олександрівна
/ А. Пінчук*